

Forró Lajos

Az én Balkánom – Balkane moj

Ispred nas put bez povratka*

(Amikor Jancsák Csaba barátomnak megígértem, hogy elvállalom Az én Balkánom című rovat megindítását, nem gondoltam, hogy ilyen nagy fába vágom a fejszémet.

Egy kissé szűkítve a képet ebben a sorozatban a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, illetve Jugoszlávia sorsával szeretnék foglalkozni. Megpróbálom majd bemutatni az itt élő népeket, mentalitásukat. Teszem ezt a történelmi tények tükrében, de talán nem olyan szárazon, mint a szakkönyvek. Születésem óta mostanáig Jugoszláviában éltem és a 25 év alatt talán sikerült betekintést nyernem (főleg a Vajdaságban) az itt élő emberek lelki világába. Tulajdonképpen ezeket a benyomásokat szeretném mostantól megosztani a Belvedere Meridionale olvasóival. Megpróbálok majd ragaszkodni az időrendiséghez és a részletekhez, főleg Nagy Tamás barátom külön kérésére, de nem ígerek semmit, lehet, hogy néha elkalandozom majd egy kicsit.)

* * *

Az I. világháború végére az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlott. A Monarchia déli tartományaiban élő szláv népek előtt megnyílt a lehetőség a kiválásra. Nézzük meg legelőször a világháborúból a győztesek oldalán kikerülő Szerb Királyságot, a franciák nagy reményességét. Szerbiában nem újkeletű a mostanában is gyakran hangoztatott jelszó: „minden szerbet egy államban egyesíteni”. A másik független délszláv állam Crna Gora. Itt két irányzat hívei küzdöttek egymással. A Szerbiából és a többi délszláv területtel egyesülni akarók és a függetlenség hívei, akik joggal hangoztatták, hogy Crna Gorának előbb volt független állama, mint a szerbeknek. A mai

napig megmaradt ez a két irányzat. Manapság is találkozhat az ember elszербesedett, államhű „crnagorácokkal”, de emellett vannak olyanok is, akik kikérik maguknak, ha véletlenül valaki „leszerbezi” őket, mondván nem szerbek ők, hanem crnagorácok.

No tessék, már sikertült is elkalandoznom az időben. Visszatérve, nézzük meg az Osztrák–Magyar Monarchiából kiválni kívánó, de a függetlenség felé kacsingató horvátokat. A horvát partvidéket megszálló olaszokkal szemben támaszt kereső horvátokat a szerbek is megfélemegették, hogy amennyiben nem csatlakoznak a megalakítandó államalakulathoz, akkor ez esetben számolhatnak bizonyos szerb területi követelésekkel is (Simović–Antonijević vonal). Ennek nyugati határa Barcs–Verőce/Vitrovitica–Novska–Una folyó – Knin–Šibenik. Korfu szigetén 1917. június 27-én Szerbia nevében Pašić szerb miniszterelnök, a „jugoszlávok” nevében pedig a horvát Ante Trumbić közös deklarációt írt alá, mely szerint a létrehozandó állam „alkotmányos népképviselői” királyság lesz, élén a Karadorđević-uralkodóházzal. A korfui egyezség arra volt jó, hogy később a szövetséges kormányok és a békekonferencia előtt, „döntő bizonyítékot” szolgáltatson ahhoz, hogy a monarchia délszlávjai Szerbiával valóban egyesülni kívánnak.

1918 novemberében Genfben a szerb kormány (Pašić miniszterelnök), a délszláv Komité képviselői (1915-ben Londonban alakították meg az Osztrák–Magyar Monarchiából emigrált politikusok [elnöke Ante Trumbić] és a Zágrábi Népi Vecse [elnöke Anton Korosec] küldöttei) tárgyaltak újra a létrehozandó államról.

Nem sokkal később (november 24-én) a Zágrábi Népi Vecse határozatot hoz arról, hogy a Monarchia „délszláv” tartományai Szer-

* „Eöttünk az út, amelyről nincs visszatérés” – idézet az Azra nevű horvát zenekar Ti i ja című dalából.

biához csatlakoznak. A vecse küldöttsége december 1-jén *Belgrádban* átadta a hűségnyilatkozatot, Karadordević *Sándornak*, a Szerb Királyság régenshercegének. Szerbiához Crna Gora is csatlakozott (ahol akkor is és a közel-múltban, Jugoszlávia széthullásakor is, az egység hívei győzedelmeskedtek). Így alakult meg 1918. december 1-jén a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, amelynek határait 1919 szeptembere és 1920 novembere között rögzítették.

Már 1918. december 20-án megalakul a királyság első kormánya, melynek feje *Stojan*

Protić, a Szerb Radikális Párt vezetője, a miniszterelnök helyettese pedig Anton Koroseć, a klerikális Szlovén Néppárt elnöke lett.

A Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban a problémák gyorsan jelentkeztek. Már a megalakulásról szóló kiáltvány közzététele (december 4.) után Zágrábban mozgolódásra került sor, mert a kiáltvány nem szólt Horvátország nemzeti jogairól. A Horvát Parasztpárt vezetője, *Stjepan Radić* is Horvátország függetlenségét követelte...

(*folytatjuk*)

Jugoszlávia nemzetiségei és népességfejlődése

A táblázat a Jugoszlávia 1990. évi területén élt népesség etnikai megoszlását tartalmazza 1921-ben, 1948-ban, 1981-ben és annak arányát 1991-ben. Forrás: Kocsis Károly: Az etnikai konfliktusok történeti-földrajzi háttere a volt Jugoszlávia területén.

Etnikumok	1921	Lélekszám 1948	1981	Arány (%) az 1991-es adatok alapján
szerbek	4 533 701	6 547 117	8 140 507	35,9
crnagoraiak	235 500	425 703	597 043	2,8
horvátok	2 934 891	3 784 353	4 428 043	19,7
muszlimánok	767 429	808 921	1 999 890	9,9
macedónok	498 254	810 126	1 341 598	6,3
szlovénok	1 249 073	1 415 432	1 753 571	7,4
albánok	439 554	750 431	1 730 878	9,2
magyarok	472 089	496 492	426 867	1,7
németek	507 724	55 337	10 116	0,07
olaszok	50 346	79 575	15 132	0,1
bolgárok	51 009	61 140	36 189	0,2
románok, vlahok	231 068	167 048	87 026	–
ruszinok, ukránok	25 615	37 140	36 099	–
szlovákok	115 532	83 626	80 334	0,3
csehek	(szlovákokkal)	39 015	19 624	0,1
törökök	150 322	97 954	101 291	–
„jugoszlávok”	–	–	1 219 024	–
egyéb, ismeretlen	108 160	112 688	422 353	–
Összesen	12 570 267	15 772 098	22 427 585	100,0